

Fonts d'informació sobre l'Ensenyament Superior

Josep M. Rotger *
Francesc Martínez *

1. Introducció

La visió tradicional de què la formació del professorat universitari requereix només la formació científica del seu àmbit específic, creiem que hauria de ser una etapa ja superada, sobretot després dels darrers trenta anys d'experiència en els camps de les Ciències Humanes i especialment de la Pedagogia.

El professor universitari, com qualsevol altre professional que es dedica a l'àmbit de la docència a més de la recerca requereix comptar amb uns coneixements i habilitats que poden ser adquirits sempre que tingui les aptituds necessàries. Naturalment, en aquesta tasca hi pot contribuir l'àmbit de la formació pedagògica.

És evident que per realitzar aquesta formació cal recórrer a les fonts d'informació (escrita o en altres suports -vídeo, informàtica, etc.-) existents sobre aquesta temàtica, ja que en l'actualitat és molt nombrosa. Tothom sap ja que la informació té un paper molt important en la nostra societat. En uns moments en què l'home s'ha adonat que hi ha moltíssima informació que ni tan sols sap que existeix, s'han fet nombrosos esforços -amb les conegudes «bases de dades»- per recaptar i organitzar tot allò que es produeix a fi que se'n pugui tenir coneixement amb certa rapidesa. Molts cops la gran quantitat de documents sense classificar és el que no permet treure'n profit, mentre d'altres vegades és la minsa informació i el desconeixement d'on es pot localitzar el que immobilitza o du a repetir esforços i no permet avançar òptimament. L'experiència ha convertit en un tòpic el fet que sovint sigui molt profitós, a part de rendible, dedicar esforços a organitzar el que ja es té abans de començar a crear nous

---

* Josep Maria Rotger és professor titular del Departament de Sociologia i Metodologia de les Ciències Socials de la Universitat de Barcelona i coordinador d'ENS DHE a Espanya.

* Francesc Martínez és becari col·laborador del Programa de Recerca de Perfeccionament del Professorat Universitari (ENS DHE) i estudiant de Pedagogia de la Universitat de Barcelona.

coneixements. El món universitari és un camp del qual s'ha escrit molt; el problema rau però, que els documents sobre aquesta temàtica, encara que es distribueixin àmpliament, no tenen sempre la difusió necessària entre aquells que haurien de ser els seus destinataris naturals. A fi de facilitar la localització d'aquests documents hem pretès, amb aquest treball, donar a conèixer fonts d'informació on es recull gran part d'allò que s'ha produït en referència a l'ensenyament superior.

2. Monografies

Hi ha publicats alguns llibres que són fonts de bibliografia sobre l'ensenyament superior. Entre d'altres en destaquem el de Menges, R.J. i Matis, B.C. (1988) que és una monografia que recull literatura anglosaxona (majoritàriament dels Estats Units) sobre ensenyament, aprenentatge, currículum i desenvolupament del professorat en els nivells educatius de «four-year colleges» i «universities»; el de Cohen, A. M.; Palmer, J. C. i Zwemer, K. D. (1986) és una guia de la literatura més significativa que ha aparegut entre els anys 1966-1986 als Estats Units sobre qüestions relatives a l'administració, el professorat i l'alumnat dels «two-year colleges»; i el de Halstead, K. (ed) (1987), aquest és el primer llibre del projecte d'una sèrie anual on apareixen les ressenyes de llibres i els articles de gran interès publicats durant el 1986 (incloent-hi alguns del 1985) sobre temes del món universitari com ensenyament, aprenentatge, currículum, professorat, alumnat, «community colleges» (escoles universitàries) i educació continuada o d'adults.

3. Revistes

A l'àmbit espanyol podem trobar revistes d'educació en general, en alguns números de les quals apareixen articles o són monogràfics dedicats a l'ensenyament superior; en destaquem les següents:

- *Bordón*
- *Revista de Ciencias de la Educación*
- *Revista de Educación*
- *Revista Española de Pedagogía*
- *Temps d'Educació*

Quant a publicacions específiques universitàries cal assenyalar que el Consejo de Universidades edita des del 1989 el *Boletín de información universitaria* (publicat cada dos mesos), dedicant esporàdicament monografies amb bibliografia sobre el tema en qüestió. Existeix, en l'àmbit català, el *Butlletí informatiu del Consell Interuniversitari de Catalunya*, que dedica cada número a un tema monogràfic. Des de l'octubre del 1991 apareix la revista *Universidades*. El juny del 1991 va aparèixer el primer número de la *Revista de Enseñanza Universitaria*, editada pel secretariat de publicacions de la Universidad de Sevilla (ICE).

El gener del 1992 es va fer arribar a tots els Instituts de Ciències de l'Educació de l'estat espanyol el primer número del full informatiu (en forma de revista) *ENSDHE Newsletter*, que es distribueix des de l'European Network for Staff Development in Higher Education -xarxa europea per al desenvolupament del personal d'ensenyament superior- (UNESCO/CEPES) en el qual es poden trobar articles, temes i una programació d'activitats (d'abast mundial), tot en referència a la formació i el desenvolupament del personal universitari¹.

Només a les biblioteques de la Universitat de Barcelona podem trobar 1077 publicacions periòdiques de diversos països amb referències al món universitari.

4. Butlletins, sumaris, catàlegs...

Existeixen nombrosos butlletins que informen periòdicament de les publicacions que van apareixent sobre diverses matèries. A continuació citem aquells que són específics de l'ensenyament superior o hi dediquen algun apartat:

- *Boletín Internacional de Bibliografía sobre Educación (BIBE)*. S'indiquen les ressenyes bibliogràfiques de les publicacions (llibres i articles) més recents, indexat per temes i diversos nivells de subtemes. Té un índex general per autors. (Periodicitat variable).

- *Boletín Bibliográfico (CIDE)*. S'indiquen les ressenyes bibliogràfiques de les publicacions que va adquirint el servei de documentació del CIDE, indexat per temes, subtemes i especificant les matèries de què tracta cada registre. (Periodicitat mensual).

---

(1) Per a més informació sobre aquesta xarxa vegeu l'apartat 6. Bases de dades.

- *Boletín de documentación universitaria* (Consejo de Universidades). Ofereix les dades bibliogràfiques i una síntesi dels documents sobre diversos temes del món universitari.

- *Boletín de sumarios (CIDE)*. Es recullen els índexs de les revistes que es reben al servei de documentació del CIDE. Inclou un full de petició de fotocòpies d'articles. (Periodicitat mensual).

- *Revista de revistes d'educació. Documentació per als centres i departaments de la UAB*. Conté la reproducció d'alguns articles íntegres i ressenyes, índexs de diverses revistes amb interès universitari i una selecció bibliogràfica d'articles i llibres sobre docència universitària. Inclou un full de petició de fotocòpies.

Els Instituts de Ciències de l'Educació (ICE) de cada universitat solen editar catàlegs de publicacions que inclouen apartats sobre l'ensenyament universitari.

5. Serveis

A totes les universitats hi ha serveis per a la docència universitària -Instituts de Ciències de l'Educació o altres més especialitzats-, els quals, entre altres funcions, poden oferir informació diversa sobre l'ensenyament universitari, la formació i el perfeccionament dels professors, etc.

6. Bases de dades

En l'actualitat es pot tenir fàcil accés a les bases de dades. Les biblioteques universitàries solen tenir ordinadors per consultar els discs magnètics o òptics -CD (compact disc)- en què es distribueixen les bases. Es poden realitzar també consultes «on-line» (via telefònica) des de la Biblioteca de la Universitat de Barcelona, per exemple. Les cerques d'informació en aquests suports són extremadament ràpides si es coneixen mínimament les escasses ordres executables: buscar (per autor, títol i matèria, etc.), condicions de cerca (and, i, or, o), imprimir o gravar en disquet i poques més; també sol ser molt útil, a l'hora de trobar informació en aquests suports, tenir com a mínim una lleugera idea sobre els thesaurus i els descriptors (l·listes de mots claus -descriptors-, que solen estar interconnectats semànticament, per delimitar una cerca informàtica

a un determinat camp temàtic). Els descriptors, per delimitar el camp universitari, poden ser entre d'altres, depenent del thesaurer utilitzat: «higher education, university, enseñanza superior, estudios superiores, enseñanza post-secundaria», etc.

Les bases en què podem trobar més informació sobre el món universitari són:

- ISOC -Instituto de Información y Documentación en Ciencias Sociales y Humanidades- (en CD del CSIC -Consejo superior de Investigaciones Científicas- i on line). Una de les seves subbases és de Ciències de l'Educació. Les referències incloses corresponen a articles de revistes publicats a Espanya sobre aquest tema.

- LEDA -Legislación Educativa Automatizada- (on line). La temàtica d'aquesta base és sobre legislació educativa de caràcter general promulgada per l'estat espanyol o per les comunitats autònomes amb competència en matèria d'educació des del 1970 (convocatòries d'ajuts, subvencions, concursos, oposicions, cursos i premis).

- ERIC -Educational Resources Information Center- (en CD). Recull monografies i articles en diverses llengües (entre elles l'espanyol) sobre educació. Ofereix de cada registre nombroses dades bibliogràfiques i una síntesi del contingut en anglès.

- EUDISED - European Documentation and Information System for Education- (on line). Conté informació sobre la investigació i el desenvolupament educatiu en 24 països d'Europa. Els registres dels documents poden estar en alemany, francès o anglès i inclouen, entre altres informacions, un resum del contingut.

- TESEO (on line). La seva temàtica comprèn les Tesis Doctorals aprovades en les universitats espanyoles en totes les branques del coneixement.

- EDUCATION INDEX. Cobreix els àmbits d'administració escolar, educació preescolar, ensenyament primari, ensenyament secundari, educació d'adults i mètodes d'ensenyament.

- EDUCATION LIBRARY. Inclou notícies bibliogràfiques referents a educació de la base de dades americana OCLC. Ressenya diferents suports. Conté més de 17.000 notícies impreses abans del 1990.

- REBIUN -Red de Bibliotecas Universitarias-. Conté prop de 300.000 registres dels fons automatitzats de les biblioteques següents: Universitat de Barcelona, Universitat de Cantàbria, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Pompeu Fabra.

- CD-ROMs IN PRINT. És un disc òptic que informa de les bases de dades que podem trobar en aquest tipus de suport. Pot ser de gran utilitat per anar coneixent les bases que podem consultar en cada

moment en «compact disc» ja que, previsiblement, van apareixent noves bases que es distribueixen per aquest mitjà.

- REDINET-Red Estatal de Bases de Datos sobre Investigaciones Educativas- (in situ i on line). Recull les tesis, les tesines, les investigacions i els informes realitzats a l'estat espanyol amb temàtica educativa a partir del 1975. De cada registre s'ofereix àmplia informació sobre objectius, mostra, metodologia, instruments, resultats i conclusions. A cada comunitat autònoma hi ha una capçalera de zona on es pot realitzar les consultes.

Per últim, farem referència a una base de recent implementació a Espanya (novembre del 1991): ENSDHE -European Network for Staff Development in Higher Education- (Xarxa Europea per al Desenvolupament del Personal d'Ensenyament Superior). Aquesta base, d'àmbit europeu, integra monografies, articles, investigacions, comunicacions, ponències, recomanacions i altres documents, el tema principal dels quals està relacionat amb el desenvolupament o perfeccionament del personal -professorat generalment- d'ensenyament superior. A més, dóna a conèixer les activitats (jornades, simposis, etc.) que estiguin previstes entorn al tema de la base. Cada país participant s'encarrega de recollir el seu fons documental i posteriorment se centralitza en el CEPES (Centre Europeu per a l'ensenyament superior, UNESCO) per unificar la base i distribuir-la. A Espanya existeix una coordinació encarregada del tema i compta, des de fa un any, amb recursos per recollir bibliografia especialitzada en el tema. Actualment té la seu, per encàrrec del CIDE i de la Direcció General d'Universitats, a la Divisió de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Ara per ara, es distribueix únicament la bibliografia espanyola en compilacions escrites a totes les universitats de l'Estat (ICEs i vice-rectorats de professorat), incloent a cada registre les dades bibliogràfiques, la localització del document i un resum del contingut.

Bibliografia

- MENGES, R. J.; MATHIS, B. C. (1988) *Key resources on Teaching, Learning, Curriculum, and Faculty Development. A Guide to the Higher Education Literature*. Londres, Jossey-Bass Publishers.
- COHEN, A. M.; PALMER, J. C.; ZWEMER, K. D. (1986) *Key Resources on Community Colleges*. Londres, Jossey-Bass Publishers.
- HALSTEAD, K. (ed) (1987) *Higher Education Bibliography Yearbook, 1987*. Washington, D. C., Research Associates of Washington.

Abstracts

Este artículo da a conocer algunas fuentes de información sobre estudios y otros trabajos referentes al ámbito universitario. Se pretende con ello contribuir a una mejor formación del profesorado universitario, ayudando a localizar aquellos estudios ya realizados que pueden ofrecer ideas y conocimientos sobre el mundo universitario. Se mencionan bibliografías (libros y revistas), boletines, sumarios, bases de datos y otros servicios.

Cet article prétend faire connaître quelques unes des sources d'information disponibles sur les études et autres travaux qui traitent de l'université. On essaie par là de contribuer à une meilleure formation des professeurs d'université en les aidant à détecter les publications existantes qui peuvent apporter idées et connaissances sur le monde universitaire. On y fait état de bibliographies (livres et revues), bulletins, sommaires, bases de données et autres services.

This article reveals a few information sources containing studies dealing with the university field. We endeavour to contribute to a better training of the university teachers helping them to locate publications that may bring ideas and knowledge on the university world. Bibliographies (books and serials), bulletins, summaries, databases and other services are mentioned.

